

מאימתי י"ד אסור בעשיית מלאכה –

From when is it forbidden to do work on the fourteenth?

OVERVIEW

The משנה states¹: מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין; indicating that the prohibition to do מלאכה on פסח before noon is a מנהג (a custom). A subsequent משנה states²: וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר. הלילה³, ב"ש אוסרים וב"ה מתירין עד הנץ (גליל) the prohibition is (at least in) the prohibition is (not merely a custom, but) an איסור מדרבנן. The גמרא there reconciles that the first משנה is the opinion of ר"מ who maintains that איסור מלאכה is a מנהג and the following משנה is according to ר"י who maintains that (בגליל) איסור מלאכה is a דין. The גמרא in our ברייתא cites a מחלוקת between ר"א and ר"י concerning מלאכה on פסח. There is a dispute between ר"ש and ר"י how to interpret this מחלוקת between ר"א and ר"י.

פירש רש"י⁴ אסור בעשיית מלאכה במקום שנהגו –

explained that this prohibition of doing work on the fourteenth is referring to a place where there is a custom not to work on פסח. Their argument is what the valid custom is.⁵

rejection of רש"י's interpretation:

ואין נראה לרבינו יצחק דבפרק מקום שנהגו (דף נה,א) מוכח בהדיא –

And the ר"י disagrees that we are discussing a מלאכה שלא לעשות מלאכה, for it is clearly evident in שנהגו – פרק מקום שנהגו –

דרכי יהודה אית ליה איסורא⁶ ולא מנהגא⁷ –

That ר"י maintains that the איסור מלאכה on פסח is an איסור and not (merely) a custom.

¹ לקמן נ,א.

² לקמן נה,א.

³ ב"ש and ב"ה disagree whether the איסור מלאכה בגליל begins the night before or not.

⁴ בד"ה אסור.

⁵ רש"י ד"ה משעת.

⁶ מדקאמר ר' מאיר מנהגא מכלל דרבי יהודה איסורא קאמר. states: דף נה,א וגמרא.

⁷ See (בדו"מ אות צ') who explains that תוספות adds 'ולא מנהגא' to teach us that ר"י maintains there is no מנהג at all not to work on פ"פ (even in יהודה). There is either a דין or no מנהג at all.

פירש"י has another question on תוספות

ועוד תני תנא איסורא ואת אמרת מנהגא⁸ –

And in addition the תנא of the ברייתא states ⁹איסורא and you (רש"י) are saying we are discussing merely a custom?! How can רש"י say we are discussing a מנהג (which is somewhat voluntary) when the ברייתא is discussing a prohibition (of the חכמים)?!

רש"י asks one final question on תוספות

ועוד ניחזי היכי נהוג –

And furthermore (if we are discussing a מנהג) **let us see how** the people **conduct themselves**; why is there a מחלוקת as to what the מנהג is?!

תוספות offers his interpretation:

לכך נראה דבאיסור ודאי פליגי ובגליל¹⁰ —

Therefore it seems that they are certainly arguing concerning the prohibition
מדרבנן to do work in the הלילה on ערב פסח -

כי היכי דפליגי התם¹¹ במתניתין בית שמאי ובית הלל:

Just as ב"ש and ב"ה argue there in the משנה concerning גליל whether one is permitted to do work the night of ערב פסח, similarly these תנאים argue whether the מלאכה in איסור גליל begins משעת נץ החמה or משעת האור.¹²

SUMMARY

According to ר"י, the dispute between ראב"י and רש"י is concerning a place where the מנהג is not to do מלאכה on ע"פ. According to תוספות they argue concerning גליל where it is forbidden to do מלאכה on ע"פ.

THINKING IT OVER

The term מאימת is usually referencing a well established concept.¹³ The question of מאימת is; when is this known concept effective.¹⁴ According to תוספות what is this מאימת referring¹⁵ to?¹⁶

⁸ (See מעיקרא תנא מנהגא ולבסוף תנא איסורא where the גמרא asks: גמרא נה,א where the גמרא is paraphrasing the תוספות [אמינא לך אנה איסורא ואת אמרת לי מנהגא: נדה טו,א where the גמרא states: [ר"ה טו,ב].)

⁹ The text of the **בריייתא** reads: **מאימתי י"ד אסור בעשיית מלאכה**.

¹⁰ See ‘Overview’ that in גליל there was an אִיסוּר to do מלאכה.

¹¹ לקמן נה, See ‘Overview’

¹² See following "ה ראב"י.

¹³ See אקרא קאי תנא אהיכא קאי and responds תנא אקרא קאי where the משנה states מאימתי קורין את שמע ברכות ב,א.

¹⁴ According to רש"י the *מאמתי* is referencing the *משנה* of *מקום שנהגו* (when does this *מנהג* start)

¹⁵ It seemingly cannot be referring to the איסור of (וב"ה מתירין עד הנץ) הלילה, for the time when the איסור begins is spelled out clearly.

¹⁶ See רש"י ד"ה אסור on פנ"י.